

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра міжнародних економічних відносин

Допущено до захисту
завідувач кафедри
д.е.н., проф.Козак Ю.Г.
“ ” 2018 р.

ВИПУСКНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності міжнародна економіка
за темою:

«Удосконалення зовнішньоторговельної діяльності підприємства аграрно-промислового сектору в умовах зони вільної торгівлі з ЄС (на прикладі підприємств АПК Одеського регіону)»

Виконав: студент 4 курсу, групи 3
спеціальності 6.030503 Міжнародна економіка
Неганов Олексій Павлович

Науковий керівник: к.е.н, доцент кафедри МЕН
Уханова Інна Олегівна

Одеса – 2018

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗОВНІШНЬОТОРГІВЕЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА АПК	5
1.1. Сутність та види зовнішньоторговельної діяльності	5
1.2. Особливості аналізу зовнішньоторговельної діяльності підприємств агропромислового сектору	11
1.3. Методика оцінки зовнішньоторговельної діяльності підприємств АПК	17
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ АПК ОДЕСЬКОГО РЕГІОНУ	23
2.1. Аналіз зовнішньоторговельної діяльності підприємств АПК Одеського регіону.....	23
2.2. Особливості функціонування підприємств АПК в умовах євроінтеграції	35
2.3. SWOT-аналіз зовнішньоторговельної діяльності підприємств АПК Одеського регіону	44
РОЗДІЛ 3. Напрямки удосконалення зовнішньоторговельної діяльності АПК Одеського регіону в умовах Євроінтеграції	52
3.1. Обґрунтування напрямів вдосконалення державного регулювання аграрного підприємництва в умовах євроінтеграції	52
3.2. Підвищення ефективності експортної діяльності підприємств АПК на zasadaх стратегічного управління регіону в умовах євроінтеграції	64
ВИСНОВКИ	73
СПИСОК ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ.....	76

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Аграрний сектор економіки в умовах інституційних трансформацій знаходиться під впливом багатьох сил, які реорганізують його, чи впливають в інший спосіб за рахунок природних чи соціально-економічних чинників. АПК характеризується недостатньою ефективністю функціонування, зважаючи на наявні сприятливі природно-кліматичні умови, потужний ресурсно-виробничий потенціал і сформовані традиції господарювання сільського населення. Ситуація ускладнюється в умовах підвищеної макроекономічної нестабільності та імплементації економічної частини «Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом», що загострює трансформаційні процеси та структурні перетворення в аграрній сфері. Відтак, посилюються умови невизначеності функціонування АПК, дестабілізуючий вплив загроз, ускладнюється прогнозування стратегічних параметрів розвитку цього сектору економіки та обмежуються резерви нарощення ефективності господарювання в аграрній сфері.

Мета дослідження. на основі дослідження, аналізу та узагальнення особливостей формування зовнішньоторговельної діяльності підприємства аграрно-промислового сектору Одеського регіону розробити пропозиції щодо їх удосконалення.

Завдання дослідження:

- встановити сутність та теоретичні основи, принципи та механізм здійснення державного регулювання господарською діяльністю підприємств АПК;
 - провести аналіз процесів регулювання діяльності агропідприємств Одеського регіону ;
 - запропонувати напрямки вдосконалення державного регулювання АПК Одеського регіону
- Визначити напрямки покращення стану зовнішньої торгівлі товарами

у Одеському регіоні.

Об'єктом дослідження є сільськогосподарські підприємства і господарський комплекс аграрного сектору Одеського регіону.

Предметом дослідження є зовнішньоторговельна діяльність підприємства і господарський комплекс аграрного сектору Одеського регіону.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети дослідження була використана сукупність наукових методів, а саме загальнонаукові та конкретно-наукові методи, а саме методи аналізу та синтезу, порівняння, статистичний аналіз, логічного та емпіричного пізнання, застосовано системний підхід при викладенні матеріалу, що дало змогу розв'язати поставлені завдання. Для обробки та аналізу даних використовувались комп'ютерні програми (пакет аналізу Microsoft Office Excel 2007).

Інформаційна база дослідження. При написанні дипломної роботи використовувалися закони та інші нормативно-правові документи, монографічна та наукова література, Інтернет-джерела, статистична інформація Державної служби статистики України та Міністерства економіки.

Практичне значення випускної роботи. Запропоновані в дипломній роботі пропозиції щодо покращення стану державного регулювання АПК можуть бути використані при розробці стратегічних та оперативних планів регіональними органами влади

ВИСНОВКИ

Проведення дослідження зовнішньоторговельної діяльності агропромислових підприємств та агропромислового комплексу Одеського регіону у цілому дозволило зробити наступні висновки:

1. Одеський регіон є перспективним у напрямку розвитку агропромислового комплексу, оскільки 48 % експорту продукції регіону складає продукція рослинництва.

2. Аналіз зовнішньоторговельної діяльності АПК Одеського регіону показав, що галузь займає важливу роль у економіці регіону є перспективною для розвитку. Ключовою проблемою залишається регулювання галузі АПК та формування відповідної стратегії, що утримання нових ринків збуту.

3. Дослідження функціонування АПК підприємств в умовах євронтеграції виявив безліч перепон щодо інтеграції АПК України та Одеського регіону зокрема. Це виявляється у недостатній обізнаності підприємців та виробників сільськогосподарської продукції про стандарти та вимоги ЄС.

Таким чином, для повноцінної інтеграції АПК комплексу та успішного функціонування АПК підприємств Одеського регіону на ринку ЄС необхідно:

- провести оцінку експортного потенціалу підприємства;
- дослідити зовнішній ринок та розробити експортний план;
- за необхідності змінити бізнес-модель підприємства, враховуючи смаки та цінності споживачів на даному ринку;
- визначити продукцію для експорту в ЄС;
- зібрати необхідну інформацію по продукції: відповідність вимогам Директив, відповідність систем менеджменту міжнародним стандартам, упевнитися, що продукція спроектована і виготовлена відповідно до вимог гармонізованих стандартів і Директив Європейського Союзу;
- обрати нотифікований орган для сертифікації даної продукції;
- визначити процедуру оцінки відповідності (в Директивах наведено перелік методів оцінки);
- випустити ЄС Декларацію Відповідності;

- провести сертифікацію продукції і нанести маркування СЕ (знак СЕ);
- пошук партнерів, покупців (у тому числі через бізнес-асоціації);

Таким чином, метою державного регулювання розвитку конкурентного середовища в аграрному секторі економіки України, на нашу думку, має бути створення умов для сталого соціально-економічного розвитку аграрного сектора економіки через єдність соціальних, економічних та екологічних інтересів суспільства.

Ряд внутрішніх факторів, на які можна вплинути і таким чином збільшити обсяги експорту сільськогосподарської продукції, зокрема:

- продовження диверсифікації ринків збуту в сторону зменшення експорту до країн СНГ та збільшення частки експорту до Європи;
- приведення стандартів виробництва української с/г продукції до європейських, адаптація вітчизняної продукції для іноземних споживачів (написи латиницею тощо), введення високої бізнес культури та знання іноземних мов серед підприємців-експортерів [10];
- відміна спецрежиму сплати ПДВ для сільськогосподарських підприємств та збереження відшкодування ПДВ;
- спрямування коштів державної підтримки аграрного сектору на інвестиції, а не на пільги; – розвиток інфраструктури АПК України;
- реформування аграрної освіти в Україні та визнання її, як однієї із пріоритетних для вітчизняної освітньої системи;
- збільшення в експорті частки продукції, що містить велику частку доданої вартості;
- продаж державної землі, переважно іноземним інвесторам;
- спрощення умов виходу українських підприємств на зовнішній ринок;
- спрощення умов для іноземців для створення переробних підприємств на території України;
- боротьба з корупцією в АПК,

Аналіз факторів, що впливають на зовнішню торгівлю Одеського регіону, показав, що регіон має високий потенціал, обумовлений географічним

положенням, розвинутою транспортною інфраструктурою, високим інтелектуальним потенціалом, наявністю аграрної структури, переробної промисловості. Проте були виявленні численні слабкі сторони, усунення яких має стати ключовим завданням у виробленні державної стратегії щодо розвитку регіону з урахування пріоритетних секторів економіки, в Одеському регіоні має бути підвищення увага щодо розроблення на державному рівні сприяння діяльності агропромислових підприємств задля підвищення ефективності їх діяльності та залучення їх до зовнішноторговельної діяльності з метою активізації та підвищення рентабельності діяльності.

Одним з ключових елементів експортоорієнтованого розвитку Одеських АПК компаній є система стратегічного управління. Її використання дає підприємствам можливість визначати орієнтири розвитку не на основі необґрунтованих амбіцій, а з урахуванням потенціалу підприємства, на основі аналізу його сильних та слабких сторін.

Показники результативності як господарської діяльності в цілому, так і експортної діяльності підприємств АПК зокрема вказують на те, що вітчизняні компанії не спроможні наздогнати світових лідерів, ані за якістю сільськогосподарської сировини, ані за рентабельністю її вирощування та переробки. Основним напрямом підвищення ефективності експортної діяльності за таких умов є інноваційний розвиток галузі, можливий лише за умови впровадження у діяльність підприємств засад стратегічного управління.

На вітчизняних підприємствах впровадження елементів стратегічного управління має носити науково обґрунтований характер та здійснюватися з урахуванням світового досвіду, оскільки вітчизняні управлінці, і особливо у сфері АПК, не мають належної підготовки чи практичного досвіду для стратегічного експортоорієнтованого управління суб'єктом міжнародного бізнесу. Проте зміна формату управління вітчизняними підприємствами АПК на засадах стратегічного управління відповідає вимогам глобалізованої економіки, що свідчить про необхідність її проведення з метою підвищення ефективності їх експортної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України " Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів" від 23.12.1997 № 771/97-ВР [Електронний ресурс]. – Доступний з : <http://zakon0.rada.gov.ua/>
2. Закон України "Про зовнішньоекономічну діяльність" // ВВР України. — 1991. — № 29. [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/959-12>.
3. Закон України «Про концепцію державної регіональної економічної політики». [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/341/2001>.
4. Закон України "Про Концепцію державної регіональної економічної політики". [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=22702&pf35401=65357>
5. Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 6 серпня 2014 р. № 385. [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-п>.
6. Азарян Е.М. Международный маркетинг: Учебно-практическое пособие. – К.: ИСМО МО України, НВФ «Студцентр», 2005. – 200 с.
7. Алексунин В. А. Международный маркетинг. Учебное пособие. – М.: Издательский Дом «Дашков и Ко», 2011. – 160 с.
8. Ансофф И. Стратегическое управление / И. Ансофф ; сокр. пер. с англ.; науч. ред. и авт. предисл. Л. И. Евенко. – М. : Экономика, 1989. – 519 с.
9. Багрова І. В. Зовнішньоторгівельна діяльність підприємств : підручник // Н. І. Редіна, В. Є. Власюк та ін.; за ред. д-ра екон. наук, проф. І. В. Багрової. – К. : Центр навч. літ., 2004. – 580 с.
- 10.Бедрицець М.Д., Недзельська К.В. Економічна суть стратегічного фінансового планування підприємства в сучасних соціально-економічних умовах // Збірник наукових праць Національного університету державної

- податкової служби України. – 2012. – № 1. – С. 24-31.
11. Боднарчук В.В. Стратегічний менеджмент: навч. посіб. / В.В. Боднарчук, І.Я. Люта. — Львів: Львівський держ. аграр. Ун-т, 2003. — 134 с.
 12. Бурмистров В. Н. Внешняя торговля Российской Федерации / В. Н. Бурмистров, К. В. Холопов. – М. : Юристъ, 2001. – 384 с.
 13. Бутенко Н.В. Маркетинг: Підручник. – К.: Атіка, 2007. – 300 с.
 14. Васютинська Ю.О. Товарна політика підприємства та проблеми її формування / Ю.О. Васютинська // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 3. – С. 138-142.
 15. Войтович С.Я. СУТНІСТЬ І ЗМІСТ ПОНЯТТЯ «МАРКЕТИНГОВА СТРАТЕГІЯ» // Економіка і регіон № 4 (31) - 2011 – ПолтНТУ. – С.77-82
 16. Гершун А. Технологии сбалансированного управления / А. Гершун, М. Горский. – М. : ЗАО “Олимп-бизнес”, 2005. – 416 с.
 17. Гончаров С. М., Дупняк В. Д. Міжнародний маркетинг. – Київ, 2006. – 342 с.
 18. Гордієнко П. Стратегічний аналіз : навч. посіб. / П. Гордієнко. – К. : Алерта, 2006. – 404 с.
 19. Горчаков В. Ю. Формування організаційно-економічного механізму управління зовнішньоекономічною діяльністю великої компанії : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.06.01 / Горчаков Валерій Юрійович. – Донецьк : Інститут економіки промисловості НАН України, 2005. – 22 с.
 20. Господарський Кодекс України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua.
 21. Григор, А. В. Исследование инструментальных стратегий маркетинга / А. В. Григор // Актуальні проблеми економіки. – 2005. – № 2 (44). – С. 47-52.
 22. Губський Б. В., Лук'яненко Д. Г., Сіденко В. С. Інтернаціоналізація української економіки // Економіка України . – 2006 № 9. – с 15-23.
 23. Дроздова Г. М. Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності підприємства / Г. М. Дроздова. – К. : Центр навч. літ., 2004. – 247 с.
 24. Друкер П. Ф. Задачи менеджмента в XXI веке: Пер с англ. Уч пособие .

- М.: Издательский дом «Вильямс», 2001. – 272 с.
25. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.zakon.rada.gov.ua.
 26. Запара Л. А., СУТНІСТЬ ТА НЕОБХІДНІСТЬ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ // Економіка АПК, № 24, грудень 2010 р. – С.36-39
 27. Зарубіна В.В., Сагер Л.Ю. Стратегічне планування діяльності промислових підприємств на прикладі ТОВ «Імпульс» // Ефективна економіка. – 2014.
 28. Зелль А. Дослідження зв'язку стратегічного і тактичного планування / А. Зелль // Журнал європейської економіки. — 2006. — №4. — С. 464—480.
 29. Иванов Ю. Б. Конкурентоспособность предприятия: оценка, диагностика, стратегия : монография / Ю. Б. Иванов. – Харьков : ХНЕУ, 2004. – 256 с.
 30. Ілляшенко С.М. Маркетингова товарна політика промислового підприємства: управління стратегіями диверсифікації : монографія / С.М. Ілляшенко. – Суми: Університетська книга, 2009. – 328 с.
 31. Каніщенко О. Л. Міжнародний маркетинг: Навч. посіб. – К.:ІВЦ «Видавництво «Політехніка», 2003. – 152 с.
 32. Квасній Л.Г. Теоретичні аспекти стратегічного управління підприємствами в умовах ринкової економіки. Науковий вісник національного лісотехнічного університету України: Збірник науково-технічних праць / Квасній Л.Г. – Львів: НЛТУ України, 2008. – С. 149.
 33. Кирилов Ю. Є. Розвиток зовнішньоекономічної діяльності на ринку зерна : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.07.02 / Кирилов Юрій Євгенович. – Житомир : Державний агроєкономічний університет, 2005. – 18 с.
 34. Кім О. О. Вплив зовнішньоекономічної діяльності на інституційне перетворення в трансформаційній економіці : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.01.01 / Кім Олексій Олексійович. – Х. : ХНУ, 2005. – 18 с.
 35. Кісь О. П. Формування стратегії зовнішньоекономічної діяльності підприємства : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.06.01 / Кісь Олександр Петрович. – Х. : ХНЕУ, 2005. – 18 с.

36. Ковалевська А. В. Конкурентна стратегія зовнішньоекономічної діяльності промислових підприємств України в умовах перехідної економіки інверсійного типу : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.02.03 / Ковалевська Алла Володимирівна ; Харківський національний ун-т ім. В. Н. Каразіна. – Х., 2002. – 24 с.
37. Козик В. В., Панкова Л. А. Основи зовнішньоекономічної діяльності : Навч. посіб. – Львів: ДУ «Львівська політехніка», 2006. – 151 с.
38. Колишкіна Н.І. ОБГРУНТУВАННЯ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ \\\ Режим доступу: [file:///C:/Users/user8/Downloads/znptdau_2013_2\(5\)____24.pdf](file:///C:/Users/user8/Downloads/znptdau_2013_2(5)____24.pdf)
39. Коломієць В. В. Експортний потенціал регіону та його зовнішньоторгівельна діяльність (на прикладі Черкаського регіону) : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.10.01 / Коломієць Володимир Васильович. – К. : Рада по вивченню продуктивних сил України ; НАН України, 2005. – 22 с.
40. Корзик С.Є. Фінансове планування на підприємствах в сучасних умовах / С.Є. Корзик // Фінанси України. – 2006. – № 4. – С. 133–142.
41. Котлер. Ф. Маркетинг. Менеджмент, 10-е издание. СПб.: Питер, 2003. – 752 с.
42. Краснокутська Н. В. Інноваційний менеджмент : навч. посіб. / Н. В. Краснокутська. – К. : КНЕУ, 2003. – 504 с.
43. Куденко, Н. В. Маркетингові стратегії фірми : монографія / Н. В. Куденко. – К. : КНЕУ, 2002. – 245 с.
44. Куденко, Н. В. Стратегічний маркетинг : навч. посібн. / Н. В. Куденко. – К. : КНЕУ, 2005. – 152 с.
45. Кузнєцова Н. В. Регулирование ВЭД в Украине. – К.:СПЛАЙН, 2006. – 234 с.
46. Ламбен Жан-Жак. Стратегический маркетинг. Европейская перспектива : пер. с фр. / Жан- Жак Ламбен. – СПб. : Наука, 1996. – 589 с.
47. Макогон Ю. В., Кравченко В. А., Кравцова В. В.

- Внешнеэкономическая деятельность : организация, управление, прогнозирование. – Донецк: ДНУ, 2001. -234 с.
48. Мала Н.Т. Стратегічне планування економічного розвитку підприємства / Н.Т. Мала, О.В. Грабельська // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2013. – № 767. – С. 45-51. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/VNULPM_2013_767_9.pdf
49. Малюк С.О. Асортиментні стратегії у комплексній системі маркетингу підприємства / С.О. Малюк // Вісник аграрної науки Причорномор'я. – 2014. – Вип. 3. – С. 73-80.
50. Маркетинг : учебник для вузов / Г.Л. Багиев, В.М. Тарасевич, Х. Анн ; под общ. ред. Г.Л. Багиева. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : ЗАО «Изд-во “Экономика”», 2001. – 718 с.
51. Мінцберг Г. Зліт та падіння стратегічного планування / Г. Мінцберг. – К. : Вид-во Олексія Капусти. – 2008. – 389 с.
52. Міщенко А. П., Стратегічне управління: навчальний посібник /А.П. Міщенко. — К: Центр навчальної літератури , 2004. — 257 с.
53. Новицкий В. Е. Внешнеэкономическая деятельность и международный маркетинг. – К.: Либра 2004. – 190 с.
54. Ноженко Д.Г. СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ \ «Молодий вчений» • № 2 (17) • лютий, 2015 р. – С. 196 – 199
55. Окрепкий Р.Б., Лагоцька Н.З. СТРАТЕГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ МАРКЕТИНГОВОЇ ТОВАРНОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА \ СТАЛИЙ РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ 2'2015 [27], С.283 - 288
56. Покровская В. В. Организация и регулирование внешнеэкономической деятельности : учебник / В. В. Покровская. – М. : Юристь, 2000. – 456 с.
57. Попов С. Г. Внешнеэкономическая деятельность фирмы. Особенности менеджмента и маркетинга. Учебное пособие. – М.: Ось-89, 2005. – 288с.
58. Райко, Д. В. Стратегічне управління розвитком маркетингової діяльності: методологія та організація: монографія / Д. В. Райко. – Х. : Інжек, 2008. –

632 с.

59. Рульєв В.А. Менеджмент: навч. посіб. / В.А. Рульєв, С.О. Гуткевич. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 312 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://bookbrains.com/book_406.html.
60. Саєнко М.Г. Стратегія підприємства: підручник / М.Г. Саєнко. – Тернопіль: Економічна думка, 2006. – 390 с.
61. Саніахметова Н. О. Господарське право України : монографія / Н. О. Саніахметова. - К.:Одісей, 2005.– 497с..
62. Свистович М.Б. Сутність та основні поняття стратегічного планування \\\nРежим доступу: <http://academy.gov.ua/ej/ej18/PDF/06.pdf>
63. Сиротюк О. Д. Деякі проблеми застосування митного законодавства при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності в Україні / О. Д. Сиротюк // Економіка. Фінанси. Право. – 2004. – № 7. – С. 23–25.
64. Сліпенький, В. В. Стратегічне маркетингове управління підприємствами: сутність і задачі на су- часному етапі / В. В. Сліпенький // Матеріали Міжна- родної науково-практичної конференції [Україна наукова-2003]. – Т. 22. Економіка. – Донецьк, 2003. – С. 50-52.
65. Стратегічний маркетинг: конспект лекцій / Укладачі: В.В. Божкова, Ю.М. Мельник, Л.Ю. Сагер. – Суми: Вид-во СумДУ, 2010. – 147 с.
66. Управление организацией : учебник / под ред. А. Поршнева, Румянцевой, Н. Саломатина. – М. : ИНФРА-М, 2008. – 735 с.
67. Фатхудинов, Р. А. Стратегический маркетинг : учебник / Р. А. Фатхудинов. – М. : Бизнес-школа «Ин- тел-синтез», 2000. – 640 с.
68. Філатова Г. О. Організаційно-економічний механізм визначення ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємств : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.06.01 / Філатова Ганна Олександрівна. – К. : КНТЕУ, 2004. – 25 с.
69. Хасси, Д. Стратегия и планирование : путево- дитель менеджера / Д. Хасси. – СПб. : Питер, 2001. – 378 с
70. Хентце Й. Основные цели стратегическо го менеджмента /Й. Хентце //

Проблемы теории и практик управления. — 1989. — № 12. — С. 45—53.

71. Швець Л. М. ПРОЦЕС СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ // Економічний вісник Донбасу № 1 (15), 2009, С. 148 – 152.
72. Шершньова З.Є. Стратегічне управління: підручник / З.Є. Шершньова. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: КНЕУ, 2004. – 699 с.
73. Шкурупий О. В. Зовнішньоторгівельна діяльність підприємств : монографія / О. В. Шкурупий. – Київ. – 2012.
74. Яворський А. І. Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності як фактор підвищення ефективності національного виробництва : автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.05 / Яворський Аркадій Іванович ; Донец. держ. акад. упр. – Донецьк, 2002. – 20 с. : – укр.
75. Ackoff R. Concept of Corporate Planning / R. Ackoff. – New York : Wiley, 1970. – Р. 1.
76. Fayol H. General and Industrial management / H. Fayol. – London : Pitman. – 1949 (first published in 1916). – 43 с.
77. Snyder N. How Managers plan – The Analysis of Managerial Activities / N. Snyder and W. Glueck // Long Rang Planning. – 1980. – February. – Р. 70–76.
78. Статистичні дані // <http://www.minagro.gov.ua/node/24273>
79. Статистичні дані // https://zik.ua/news/2018/02/20/ukrainskyy_agrarnyy_eksport_do_yes_u_2017_zris_na_12_milyardy_ievro_1269925
80. Статистичні дані // <https://ukr.segodnya.ua/economics/business/karta-eksporta-chem-torguyut-regiony-ukrainy-725300.html>
81. Статистичні дані // <https://tsn.ua/groshi/ukrayina-zbilshila-na-ponad-tretinu-agrarniy-eksport-do-yevrosoyuzu-1104035.html>